

NIEUWE PLANTESOORTEN EN -VORMEN IN NEDERLAND GEVONDEN IN 1955

S. J. VAN OOSTSTROOM en TH. J. REICHGELT

Helxine soleirolii Req.; Woerden, bloemisterij, juli 1955 (A. Eisses).

Deze tot de Urticaceae behorende soort wordt wel als rotsplantje gekweekt, en werd in groot aantal in een bloemisterij te Woerden gevonden, waar het plantje tot een bijna onuitroeibaar onkruid was geworden.

H. soleirolii groeit in beschaduwde, vochtige rotsspleten op Corsica, Sardinië, Caprera en de Balearen.

Chenopodium crassifolium Hornem.; Zandvoort, duinakkers, 1842 (Buse); Amsterdam (van der Sande Lacoste, Rombouts en Merkus Doornik); tussen Amsterdam en Sloterdijk, 1839 (van der Trappen); Leiden (Dozy); Zwijndrecht, 1849 (van Hoven); Middelburg, Oude Veerse weg, 1885 (Lako); idem, 1943 (Brakman).

Bovengenoemde exemplaren van *C. crassifolium* werden in het Rijksherbarium en in het herbarium van de Kon. Ned. Botanische Ver. tussen het materiaal van *C. rubrum* L. aangetroffen. De soort verschilt van *C. rubrum* doordat de bloemdekbladen van de zijdelingse bloemen der bloemkluwens bijna tot aan hun top vergroeid zijn, waardoor het bloemdek de vrucht zakvormig omhult. Bij *C. rubrum* zijn de bloemdekbladen ten hoogste tot halverwege vergroeid en bedekken de vrucht niet geheel. Bovendien zijn de bladen bij *C. crassifolium* vrijwel gaafrandig of weinig getand, terwijl ze bij *C. rubrum* meestal dieper getand zijn, met een groter aantal tanden. De verspreiding van *C. crassifolium* is hier

te lande nog slecht bekend. De soort komt waarschijnlijk hoofdzakelijk in het westen voor, vermoedelijk op min of meer zilte bodem. Wij zouden de lezers willen opwekken, eens op deze soort te letten en ons van eventuele vondsten op de hoogte te willen stellen.

Amaranthus polygonoides L.; Tilburg, terrein van de Tilburgse Wolwasserij, 19 sept. 1955 (J. H. Kern, S. J. van Ooststroom en Th. J. Reichgelt).

Onderscheidt zich van alle tot nu toe in Nederland gevonden *Amaranthus*-soorten door de aan de voet (tot op $\pm \frac{1}{3}$ van de lengte) vergroeide bloemdekbladen der vrouwelijke bloemen. Habitueel heeft deze soort vrij grote overeenkomst met *A. vulgatissimus* Spegazz.

A. polygonoides is afkomstig uit tropisch en subtropisch Amerika.

Arenaria serpyllifolia L. var. *viscida* (Loisl.) Aschers.; Deventer, terrein van een meelfabriek, 23 mei 1953 (I.V.O.N.-excursie).

Onderscheidt zich van de onbekierde typische vorm van *A. serpyllifolia* door de aanwezigheid van klieren aan het bovenste deel van de plant. Waarschijnlijk adventief, hoewel een natuurlijk voorkomen aan de IJsseloever niet uitgesloten is. De var. komt nl. in de Noordduitse laagvlakte voor op grazige, zonnige heuvelhellingen.

Barbarea vulgaris R. Br. var. *plena* Wildsmith; Maasoever tussen Obbicht en Grevenbicht, 7 juni 1955 (I.V.O.N.-excursie).

Een vorm van *B. vulgaris* met gevulde

bloemen, die soms als sierplant gekweekt wordt. Behalve de hieronder bij *Didesmus bipinnatus* bedoelde adventiefplanten kwamen aan de Maasoever ook een aantal verwilderde sierplanten voor.

Didesmus bipinnatus (Desf.) DC.; Meers, gem. Elsloo, Maasoever, 9 juni 1955 (I.V.O.N.-excursie); tussen Obbicht en Grevenbicht, grintgroeve aan de Maas, 20 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.).

Een van de vele, ten dele nog niet voordien in Nederland aangetroffen adventiefplanten, die in de zomer van 1955 op de zand- en rolsteenstrandjes van de Maas gevonden werden, en die waarschijnlijk afkomstig zijn van de afval van industrieën en losplaatsen hogerop in het stroomgebied van de rivier, vermoedelijk voor een groot deel van de wolfabrieken aan de Vesdre.

Het voor de Nederlandse adventief flora nieuwe Cruciferen-geslacht *Didesmus* is nauw verwant met *Rapistrum*, doch verschilt ervan, doordat het bovenste lid van de hauwtjes even dik als het onderste is en vierkantig, terwijl de bloemen wit zijn; bij *Rapistrum* is het bovenste lid steeds dikker dan het onderste, op doorsnede cirkelrond, en zijn de bloemen geel.

De bij ons gevonden soort is afkomstig uit N.-Afrika.

Diplotaxis eruroides (L.) DC; ten N. van Grevenbicht, Maasoever, 8 juni 1955 (I.V.O.N.-excursie); tussen Obbicht en Grevenbicht, grintgroeve aan de Maas, 20 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.).

Deze soort is direct te onderscheiden van de overige in Nederland gevonden *Diplotaxis*-soorten door de witte of lichtlila bloemkroon. Hij is afkomstig

uit het Middellandse Zeegebied.

Iberis parviflora Munby; Meers, gem. Elsloo, Maasoever, 9 juni 1955 (I.V.O.N.-excursie).

Een kleine, eenjarige *Iberis*-soort met opvallend kleine, witte bloemen (kroonbladen 4 mm lang), die afkomstig is uit N.-Afrika.

Lepidium draba L. ssp. *chalepense* (L.) Thell. var. *auriculatum* (Boiss.) Thell. f. *canescens* Thell.; tussen Obbicht en Grevenbicht, grintgroeve aan de Maas, 20 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.).

De ssp. *chalepense*, die tot nu toe slechts enkele malen adventief gevonden werd, onderscheidt zich van de typische ondersoort doordat het rijpe hauwtje aan de voet niet hartvormig, maar afgeknot, afgerond of zwak wigvormig is. Bovendien had de plant van Obbicht opvallend smalle, lancetvormige bladen, en behoorde daardoor tot de nog niet in ons land aangetroffen var. *auriculatum*. Deze var. is meestal kaal; onze plant was echter behaard en moet daardoor tot de f. *canescens* gerekend worden. De var. *auriculatum* hoort thuis in Klein-Azië, Syrië, Armenië en Perzië.

Matthiola oxyceras DC.; tussen Obbicht en Grevenbicht, grintgroeve aan de Maas, 20 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.).

De gevonden planten behoren waarschijnlijk tot bovengenoemde soort. Volkomen zekerheid hieromtrent bestaat echter niet, daar rijpe vruchten ontbreken, en deze voor een juiste determinatie der *Matthiola*-soorten onontbeerlijk zijn. *M. oxyceras* komt voor in het oostelijke Middellandse-Zeegebied.

Tolmiea menziesii (Pursh) Torr. et Gray; IJsbrechtum (Fr.), park Epemastate, 20 juli 1955 (Huese).

Dit bekende sierplantje, „kindje op moeders schoot“, werd in genoemd park geheel verwilderd aangetroffen. Het is een bosplant uit westelijk N.-Amerika.

Rosa afzeliana Fr.; Bentsdijk, langs het Zwarte Meer, ten Z.O. van Vollenhove, aug. 1955 (A. Neumann); Remmerden, gem. Rhenen, juni 1955 (M. T. Jansen). Deze soort verschilt, evenals de in 1953 op Vlieland ontdekte *R. coriifolia* Fr. (zie D.L.N. 57, 1954, p. 232), van *R. canina* L. en *R. dumetorum* Thuill. o.a. door de na de bloei lang blijvende, afstaande tot rechtopstaande kelkbladen. Evenals *R. canina* heeft de plant kale blaadjes. Hij verschilt van deze laatste soort door de groeiwijze; *R. afzeliana* is een sterk uitstoelende struik, die in de breedte groeit, en heeft meestal rechtopstaande takken. *R. canina* daarentegen stoelt slechts weinig uit en heeft meestal langere, overhangende takken. Verder heeft *R. afzeliana* kortere bloemstelen (meestal 3—10 mm) en rondere bottels. Van *R. coriifolia* verschilt ze o.a. door het ontbreken van de beharing op de blaadjes.

Hippocrepis unisiliquosa L.; Meers, gem. Elsloo, Maasoever, 21 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.). Deze uit het Mediterrane gebied afkomstige *Hippocrepis* verschilt sterk van de bij ons op één plaats aan de Lekoever voorkomende *H. comosa* L. De plant is eenjarig; de bloemen zitten alleen of met tweeën in de bladoksels; de sierlijke peulen zijn sterk afgeplat, zwak gekromd, en ieder lid is zodanig gebogen, dat het bijna een gesloten ring vormt. *H. comosa* is overblijvend, de bloemen zijn in duidelijk gesteelde, 5—12-bloemige schermen geplaatst en ieder lid van de peul is hoefijzervormig gebogen.

Psoralea americana L.; Middelburg, Se-

geersweg, 16 nov. 1942 (C. Brakman); Soest, vuilstortterrein, 3 nov. 1953 (R. Tolman).

Een adventieve vertegenwoordiger van een Papilionaceae-geslacht, dat tot nu toe nog niet in ons land werd aangetroffen. Karakteristiek is, dat de gehele plant bezet is met zittende klieren, zoals bij geen enkele Nederlandse Papilionacea wordt aangetroffen. Het is een kruidachtige plant met vrij grote, drietallige bladen met ondiep gegolfd-gestande blaadjes, en okselstandige, lang gesteelde, trosvormige bloeiwijzen met wit- of paarsachtige bloemen.

Hoewel de naam zou doen vermoeden, dat de soort uit Amerika afkomstig is, hoort ze thuis in westelijk N.-Afrika en op Madeira, terwijl ze ook op een paar plaatsen in Spanje en Portugal gevonden is.

Trifolium cernuum Brot.; Tilburg, wol-fabriek, 19 sept. 1953 (Prof. Dr. S. E. de Jongh, S. J. van Ooststroom en Th. J. Reichgelt).

Een kleine, eenjarige klaver met kort gesteelde, okselstandige hoofdjes, en zeer kleine, rose bloemen met zich na de bloei terugkrommende steeltjes, afkomstig uit het westelijke Middellandse-Zeegebied.

Trigonella coelesyriaca Boiss.; Meers, gem. Elsloo, Maasoever, 9 juni 1955 (I.V.O. N.-excursie); 21 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.); 23 sept. 1955 (S. J. van Ooststroom en Th. J. Reichgelt).

Deze *Trigonella* is o.a. gekarakteriseerd door vrij lang gesteelde hoofdjes, met voor dit geslacht grote, fraai gele bloemen, en door neergebogen, cilindrische, gekromde, in de lengterichting generfde peulen. De soort is afkomstig uit het oostelijke Middellandse-Zeegebied.

Pimpinella puberula (DC.) Boiss.; tussen Obbicht en Grevenbicht, grintgroeve aan de Maas, 20 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.).

In tegenstelling tot de beide inheemse soorten van het geslacht *Pimpinella* (*P. major* (L.) Huds. en *P. saxifraga* L.) is *P. puberula* eenjarig en heeft behaarde vruchten; wat deze kenmerken betreft komt zij overeen met de gekweekte en soms verwilderde of adventieve *P. anisum* L. Van deze laatste is zij echter te onderscheiden door de smal lijn- tot draadvormige slippin der bovenste bladen en de vrij lang en afstaand behaarde vruchtbeginsels. Bij *P. anisum* zijn de bladslippin der bovenste bladen breder, lijn- of lijn-lancetvormig en de vruchtbeginsels korter- en aangedrukt behaard. De soort is inheems in het oostelijke Middellandse-Zeegebied, oostelijk tot Perzië.

Erica ciliaris L.; Terschelling, Oosterend, in de buurt van het Biol. Station, aug. 1955. (Dr F. Runge, Münster, Westf.). Nadat in 1952 *E. scoparia* L. op Terschelling ontdekt was, volgde in 1955 *E. ciliaris*. Mogelijk zijn beide soorten in de tweede oorlog uit Frankrijk naar Terschelling gekomen met Duits oorlogsmateriaal.

E. ciliaris verschilt van *E. tetralix* L. door de eironde tot langwerpige eironde bladen, de in bijna eenzijdige trossen staande bloemen, de buis- tot kroesvormige, 8—10 mm lange, purperrode bloemkroon, de niet van hoornvormige aanhangsels voorziene helmknoppen en de kale vrucht.

Bij *E. tetralix* zijn de bladen kort lijn- vormig, staan de bloemen in schermvormige hoofdjes, is de bloemkroon kroes- vormig, 5—7 mm lang, licht- tot donker- rose, hebben de helmknoppen aan de

voet hoornvormige aanhangsels en is de vrucht behaard.

E. ciliaris is een streng Atlantische soort, die voorkomt in Marokko, de aan de Atlantische Oceaan grenzende delen van Spanje, Portugal en Frankrijk, in Z.W.-Engeland en in W.-Ierland.

Anthemis cotula L. f. *discoidea* Bag.; Meers, gem. Elsloo, Maasoever, 21 juli 1955 (excursie Kon. Ned. Botanische Ver.). Een vorm van *A. cotula* zonder lintbloemen.

Tragopogon dubius Scop.; Reusel, N.B., wegrand, 8 aug. 1955 (J. H. Kern).

Deze adventieve, geelbloemige *Tragopogon*-soort verschilt van *T. pratensis* L. door de onder het hoofdje sterk verdikte, holle stengel. Hij vertoont daardoor overeenkomst met de violetbloemige *T. porrifolius* L. Verder is de vrucht met inbegrip van de snavel bij *T. dubius* 2½-4 cm lang, en met duidelijkere en scherpere tandjes bezet dan de tot 2½ cm lange vrucht van *T. pratensis*. *T. dubius* komt voor in Zuid- en Midden-Europa, westelijk tot in Noord-Frankrijk en voorts oostelijk tot in Klein-Azië en de Kaukasus.

Verbesina encelioides (Cav.) Benth. et Hook.; tussen Wartena en Eernewoude, vuilstortterrein, 29 okt. 1955 (D. Franke en D. T. E. van der Ploeg).

Tot nu toe was hier te lande van deze soort alleen de var. *exauriculata* Robins. et Greenm. adventief aangetroffen. De nu gevonden typische vorm verschilt van deze door het bezit van oortjes aan de bladstelen. Hij werd waarschijnlijk aangevoerd met afval van een meelfabriek te Leeuwarden en is afkomstig uit Noord-Amerika.

Sagittaria graminea Michx.; Dorst, N.B., 26 okt. 1955 (P. Zonderwijk).

Deze soort, die afkomstig is uit Noord-

Amerika, verschilt van de hier te lande inheemse *S. sagittifolia* L. en de een tweetal malen verwilderd of adventief gevonden, eveneens Amerikaanse, *S. latifolia* Willd. door de niet pijlvormige bladen en de behaarde helmraden. Bij de twee genoemde soorten zijn de bladen pijlvormig, terwijl de helmraden kaal zijn.

S. graminea werd in een aantal exemplaren gevonden in een sloot, waardoor koelwater van het pompstation van de waterleiding van Breda stroomt, samen met een door het ontbreken van bloemen nog niet nader te identificeren *Limnophila*-soort (fam. Scrophulariaceae). Volgens de vinder was de temperatuur van het slootwater belangrijk hoger dan normaal. Aangenomen mag worden, dat de beide soorten reeds enige jaren ter

plaatsse voorkomen (de *Limnophila* werd reeds onder de naam *Ambulia* vermeld in Het Aquarium 22, 1951, p. 68), en in de sloot een geschikt milieu gevonden hebben. Ze worden bij ons wel als beplanting voor warmwater-aquaria gebruikt.

Carex lasiocarpa Ehrh. × *riparia* Curt. (*C.* × *evoluta* Hartm.); Alverna, gem. Wychen, aan het Wychense Ven, 1 juni 1954 (E. E. van der Voo).

Deze vondst werd reeds uitvoerig vermeld in D.L.N. 59, 1956, p. 41. Later bleek, dat deze bastaard reeds in 1940 door J. J. Barkman bij Nieuwkoop verzameld was, maar niet als zodanig herkend.

Leiden, september 1956.

Rijksherbarium, Nonnensteeg 1.

INSEKTENBEZOEK OP DE MOERASWESPENORCHIS C. SIPKES

Op mijn vele tochten door lage duinvalleien met Moeraswespenorchis (*Epipactis palustris*) heb ik weinig insektenbezoek gezien. De grote variatie van wit (var. *ochroleuca*) tot donkerpaars wijst op veelvuldige kruisbestuiving, wat alleen met insektenbezoek mogelijk is.

E. Heimans schrijft in „In de duinen”: „zie eens wat een wespen en bonte zweefvliegen bij de trouwe buurman van Pirola”, hiermee onze soort bedoelend. H. Ziegen-speck behandelt dit onderwerp in de aflevering 34 van de „Lebensgeschichte der Blütenpflanzen Mitteleuropa's”; hij noemt als bestuivers de Honingbij, graafwespen en vliegen, en voegt eraan toe: „Die

Hauptagenten scheinen nur die Korbienen zu sein”, en verder: „Für Hummeln ist die Blüte wegen der geringen Grösse der Öffnung verhältnismässig schwer zugänglich”. Hij meent dat de aanwezigheid van raphiden een bezwaar is voor het opnemen van de honing. Ook schrijft hij dat zelfbestuiving niet uitgesloten is, maar geen regel.

Nu is dit jaar op Voorne het geluk mij gunstiger geweest om insekten op onze soort waar te nemen. Dicht bij Oostvoorne is een valleitje waar ik zelf de terreinbehandling kon regelen. Een jaar of vijf terug stonden er enkele tientallen Muggenorchissen (*Gymnadenia conopsea*) en